

АНОТАЦІЯ

Воронова Т. «Опера Джакомо Пуччіні «Тоска»: режисерсько-комунікативний концепт утілення». – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проекту на здобуття творчого ступеня доктора мистецтв за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). — Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, Міністерство культури та інформаційної політики України, Київ, 2024.

Зміст анотації. Мета дослідження — обґрунтувати сутність власного режисерського втілення опери Джакомо Пуччіні «Тоска», враховуючи інтерпретації інших постановників, систематизувати їх за ідейно-постановницькою спрямованістю, розглянути комунікативні ознаки опери, здатної впливати на зростання популярності регіональної музичної культури, на активізацію спілкуванням.

Об'єкт дослідження — опера Дж. Пуччіні «Тоска» .

Предмет дослідження — режисерсько-комунікативний концепт утілення опери Дж. Пуччіні «Тоска» на сцені Чернівецької обласної філармонії.

Основні завдання дослідження: розглянути оперу «Тоска» в контексті в контексті європейської театральної культури періоду написання твору; охарактеризувати оперу «Тоска» в контексті музичної творчості Дж. Пуччіні, його художньо-естетичні погляди, своєрідність індивідуального стилю; здійснити аналіз основних сценічних постановок опер «Тоска»; розкрити особливості режисерського втілення опери в умовах філармонійної установи; обґрунтувати доцільність режисерських експериментувань, спрямованих на комунікацію із глядачем; відтворити сутність режисерського концепту комунікації на сцені Чернівецької обласної філармонії

Методологія дослідження ґрунтується на міждисциплінарному підході, сучасних концепціях втілення опери, розкритих в культурологічному та мистецтвознавчому дискурсах.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що оперу Дж. Пуччіні «Тоска» вперше розглянуто в аспекті комунікативності та адаптації вистави до сприйняття її публікою в умовах суспільства, травмованого війною; охарактеризовано особливості режисерського втілення опери зусиллями артистів філармонії, яка є нетиповою мистецькою локацією для постановки цього жанру.

Практичне значення роботи. Матеріали наукового обґрунтування можуть бути використані у навчальних курсах з історії світової оперної музики, культурологічної літератури, аналізу опери, режисури музичного театру та у подальших дослідженнях з тематики роботи, а також у практичній роботі режисерів - інтерпретаторів оперного жанру.

У **Розділі 1** розкрито світову популярність опери Дж. Пуччіні «Тоска» від ранніх її постановочних версій до наших днів. В умовах сучасного

інформаційного суспільства особливої наукової і практичної уваги потребує терапевтична взаємодія митця-інтерпретатора з потенційною публікою, яка щоденно зазнає впливу воєнних тригерів сьогодення. З'ясовано особливості режисерських пошуків у розкритті теми війни та життєвого вибору особистості, окреслено новітні підходи до вирішення оперних «шлягерів» на основі історіографічного, інтегративного, міждисциплінарного та міжгалузевого підходів та наукового аналізу зазначеної проблематики.

У **Розділі 2**, аналізуючи ідейно-художні особливості твору, режисер-практик моделює загальне спрямування проєкту, розкриває авторське концептуальне бачення та індивідуальний стиль. Основу режисерських пошуків становлять праці таких пуччініївських монографістів як Мішель Жерарді, професор музикознавства та історії сучасної музики в Університеті Павія (Італії), Ніколас Барангванат і Александрі Вілсон, які дослідили контекст створення опер Пуччіні та інших композиторів-веристів на зламі ХІХ-ХХ століть. Найбільш цінними джерелами для вивчення й переосмислення у процесі режисерської інтерпретації, в яких охарактеризовано поняття «первинності» «Тоски» 1900 року, адже задум композитора міг змінюватися залежно від місця її нового втілення, а кількість змін під час переписуваннях сцен автором така, що виявити відмінності між оригіналом і копіями досить складно. У розділі розкрито деталі створення лібрето за драмою В. Сарду, а також наголошено на тому, що автор опери вдається до режисерської інтерпретації свого творіння. Тому автор цієї роботи як режисер-постановник пояснює причину вибору для її сценічного втілення версії опери 1900 року, нещодавно перевиданої у видавництві «Рікорді» з широкою анотацією Паркера.

У **Розділі 3** детально показано конкретику процесу реалізації опери «Тоска» Дж. Пуччіні на сцені Чернівецької обласної філармонії ім. Д. Гнатюка. Виявляючи особливості втілення опери в умовах нетрадиційної мистецької локації та результати цього проєкту як продовження пост-продуктивного періоду взаємодії між митцем і публікою, авторка апелює до сучасних практик в Україні і за її межами. Поетапно розкрито шлях режисера-постановника – від задуму до його втілення, з ілюструванням роботи з кожною із виконавських структур установи окремо, особливо з солістами, на яких припадає вся увага глядача і які потребують від автора проєкту цілісного бачення мізансцен вистави. Важливо, що в розділі охарактеризовано спільну роботу режисера і диригента як співавторів інтерпретації, а також постановки масових мізансцен.

У **Висновках** підбито підсумки наукового дослідження, зокрема зазначено: Джакомо Пуччіні створював оперу «Тоска» в руслі експериментувань нового режисерського театру кінця ХІХ – початку ХХ століть, екстраполюючи свої веристські погляди на історичний сюжет з реальними прототипами, але зосередив увагу не на історизмі, а на драматургічних взаємозв'язках з твором В. Сарду. Композиція опери ґрунтується на ідеї життя й виживання головних героїв в умовах воєнних потрясінь, ідеї, співзвучної авторці дослідження і втіленої в концепті її

власного режисерського задуму. Здійснюючи постановки опери в класичних оперних театрах, режисери вдавались до історичних акцентів. У сучасних версіях опери переважає експериментування з формами вираження синкретизму жанру, прагнення комунікувати з глядачем за допомогою «живих» емоцій, а не історизму. З розвитком модернізму і постмодернізму «Тоска» найчастіше зазнає інтерпретацій в стилі *монументалізму* – з багатим декоруванням, акцентом на масових мізансценах, на реконструюванні фасадів вказаних місць історичних подій і *символізму* – з акцентом на сюжетній дії. Тут важливо володіти принципово інакшим інструментарієм, завдяки якому можна маневрувати за допомогою виразних деталей, а не загального концепту. Остання прем'єра опери «Тоска» в Україні відбулася в Чернівецькій обласній філармонії ім. Д. Гнатюка, яка має потужний творчий потенціал. Роль режисера в цьому процесі стала визначальною, його ініціатива й організаційні здатності забезпечили синергійну роботу усіх творчих ланок. Він постає модератором комунікації з колективами філармонії, зокрема з трьома оркестровими і двома хоровими, а також із запрошеними солістами та місцевими акторами-співаками. У процесі постановки вирішувались важливі комунікативні завдання: вербально розкрити сенс опери засобами відео-контенту; апелювати до надзавдання, донести до глядача авторську ідею за допомогою зримого контенту; прагнути, щоб костюм героя репрезентував його характер та духовну зміну відповідно до розвитку сюжетної дії опери; роз'яснити кожній хоровій групі сутність масових сцен, адже хор почасти виконує функцію самотійної акторської лінії в драматургії дійства, а часом посилює акторські протистояння; промотивно підготувати глядацьку аудиторію шляхом виступів режисера на ТБ, інтерв'ювання, промоції на медійних платформах у ЗМІ та соціальних мереж.

Додатки ілюструють авторський погляд на візуальне вираження конфлікту опери, її основні сюжетні лінії та інтерпретацію характерів дійових осіб.

Ключові слова: опера Дж. Пуччіні «Тоска», веристська опера, режисерський театр, сценографія, філармонійний проект, авторський задум.

ANNOTATION

Voronova T. «Giacomo Puccini's opera «Tosca»: the director's and communicative concept of implementation» – Qualifying scientific work in the form of a manuscript.

A creative art project for the degree of Doctor of Arts in the specialty 026 "Stage Art". – National Music Academy of Ukraine, Kyiv named after P. I. Tchaikovsky. 2024.

Content of the annotation.

The content of the abstract. The purpose of the study is to substantiate the essence of the director's own embodiment of Giacomo Puccini's opera "Tosca", taking into account the interpretations of other directors, to systematize them by ideological and staging orientation, to consider the communicative features of the opera, which can influence the growth of popularity of regional musical culture, and the intensification of communication.

The object of the study is Puccini's opera «Tosca».

The subject of the study is the director's and communicative concept of the embodiment of Puccini's opera Tosca on the stage of the Chernivtsi Regional Philharmonic.

The main objectives of the study: to consider the opera «Tosca» in the context of the European theatrical culture of the period of writing the work; to characterize the opera "Tosca" in the context of Puccini's musical works, his artistic and aesthetic views, the originality of his individual style; to analyze the main stage productions of the opera "Tosca"; to reveal the peculiarities of the director's embodiment of the opera in the conditions of the philharmonic institution; to substantiate the feasibility of directorial experiments aimed at communicating with the audience; to recreate the essence of the director's concept of communication on the stage of the Chernivtsi Regional Philharmonic.

The research **methodology** is based on an interdisciplinary approach, modern concepts of opera performance, revealed in cultural and art historical discourses.

The scientific novelty of the study is that Puccini's opera Tosca is first examined in terms of communicativeness and adaptation of the performance to the public's perception in a society traumatized by war; the peculiarities of the director's embodiment of the opera by the Philharmonic artists, which is an atypical artistic location for staging this genre, are characterized.

Practical significance of the work. The materials of the scientific substantiation can be used in training courses on the history of world opera music, cultural literature, opera analysis, musical theater directing and in further research on the

subject of the work, as well as in the practical work of directors - interpreters of the opera genre.

Chapter 1 reveals the worldwide popularity of Puccini's opera *Tosca* from its early staged versions to the present day. In today's information society, the therapeutic interaction of an artist-interpreter with a potential audience that is exposed to the military triggers of the present on a daily basis requires special scientific and practical attention. The article identifies the peculiarities of directors' searches in revealing the theme of war and the life choices of the individual, outlines the latest approaches to addressing opera "hits" based on historiographical, integrative, interdisciplinary and interdisciplinary approaches and scientific analysis of this issue.

In Chapter 2, analyzing the ideological and artistic features of the work, the practicing director models the general direction of the project, reveals the author's conceptual vision and individual style. The basis of the director's research is the work of such Puccini monographers as Michel Gerardi, Professor of Musicology and History of Modern Music at the University of Pavia (Italy), Nicholas Barangwanath and Alexandre Wilson, who have studied the context of the creation of operas by Puccini and other verist composers at the turn of the XIX-XX centuries. The most valuable sources for studying and rethinking in the process of director's interpretation are those that characterize the concept of "originality" of *Tosca* of 1900, since the composer's idea could change depending on the place of its new incarnation, and the number of changes during the author's rewrites of scenes is such that it is difficult to identify differences between the original and copies. The chapter reveals the details of the creation of the libretto based on the drama by V. Sardu, and also emphasizes that the author of the opera resorts to a director's interpretation of his creation. Therefore, the author of this work, as a stage director, explains the reason for choosing the 1900 version of the opera, recently reissued by the Ricordi publishing house with Parker's extensive annotation, for its stage realization.

Chapter 3 shows in detail the specifics of the process of realizing Puccini's *Tosca* on the stage of the Chernivtsi Regional Philharmonic named after Dmytro Hnatiuk. Identifying the peculiarities of the opera's realization in an unconventional artistic location and the results of this project as a continuation of the post-production period of interaction between the artist and the public, the author appeals to contemporary practices in Ukraine and abroad. The path of the stage director is revealed step by step - from the idea to its realization, illustrating the work with each of the performing structures of the institution separately, especially with soloists, who receive all the attention of the audience and require a holistic vision of the performance's *mise-en-scene* from the project author. It is important that the chapter describes the joint work of the director and conductor as co-authors of the interpretation and staging of mass *mise-en-scene*.

The Conclusions summarize the results of the research, in particular, the following: Giacomo Puccini created the opera «*Tosca*» in the line of experiments of the new

director's theater of the late XIX - early XX centuries, extrapolating his verist views on the historical plot with real prototypes, but focused not on historicism, but on dramaturgical relationships with the work of V. Sardou. The opera's composition is based on the idea of the protagonists' life and survival in the midst of military upheaval, an idea that is in tune with the author of the study and embodied in the concept of her own directorial idea. When staging the opera in classical opera houses, directors used to emphasize historical accents. Modern versions of the opera are dominated by experimentation with forms of expression of the genre's syncretism, the desire to communicate with the audience through “live” emotions rather than historicism. With the development of modernism and postmodernism, Tosca is most often interpreted in the style of monumentalism - with rich decoration, emphasis on mass mise-en-scene, reconstruction of the facades of the specified places of historical events and symbolism - with an emphasis on plot action. Here it is important to have a fundamentally different toolkit that allows you to maneuver with expressive details rather than a general concept. The last premiere of Tosca in Ukraine took place at the Chernivtsi Regional Philharmonic, which has a strong creative potential. The director's role in this process was decisive; his initiative and organizational skills ensured the synergistic work of all creative elements. He acts as a moderator of communication with the Philharmonic's ensembles, including three orchestras and two choirs, as well as with guest soloists and local actors and singers. Important communication tasks were solved during the production: to verbally reveal the meaning of the opera through video content; to appeal to the supertask, to convey the author's idea to the audience through visual content; to strive for the character's costume to represent his character and spiritual change in accordance with the development of the opera's plot to explain to each choral group the essence of mass scenes, because the chorus partly performs the function of an independent actor's line in the drama of the action, and sometimes intensifies the actors' confrontations; to prepare the audience for the production through the director's TV appearances, interviews, and promotion on media platforms in the media and social networks.

The appendices illustrate the author's view of the visual expression of the opera's conflict, its main storylines, and interpretation of the characters.

***Key words:** Puccini's opera Tosca, verist opera, director's theater, scenography, philharmonic project, author's idea.*

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ

1. Воронова Т. Взаємодія національного та міжнародного досвіду в інтеграційно-культуротворчих процесах сьогодення (на прикладі опери Дж. Пуччіні «Тоска»). *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2024, вип. 76, т.1. С. 83-87.

2. Воронова Т. Опера Левка Колодуба «Поет» як вектор режисерської актуалізації образу Кобзаря в реаліях сьогодення. *Українське музикознавство*, вип. 47 (2021), С. 28-38.

3. Воронова Т. Практичне значення словесної складової опери в контексті розвитку режисерського театру ХХ–ХХІ століть, *Вісник Київського національного університету культури та мистецтв*. Серія: Музичне мистецтво, Т. 3, № 2 (2020).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Кваліфікаційну наукову працю обговорено на засіданнях кафедри оперної підготовки та музичної режисури НМАУ імені П. І. Чайковського.

Матеріали дослідження викладено в доповідях на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях:

1. Участь у ХХІV Всеукраїнській молодіжній науково-творчій онлайн-конференції «Музичне мистецтво та наука на початку третього тисячоліття», 8 грудня 2021 р., м. Одеса.
2. Участь у Міжнародній науково-практичній конференції НМАУ ім. П. Чайковського «Світовий та український музичний театр у контексті сучасного культурного дискурсу», 23 лютого 2021 р., м. Київ.
3. Участь у Міжнародній науково-практичній конференції НМАУ ім. П. І. Чайковського «Музично-театральне мистецтво у глобалізованому світі: проблеми і пошуки» 23 лютого 2022 р., м. Київ.

4. XXVII Молодіжна науково-творча онлайн-конференція «Дні науки» (28-29 квітня). Одеса, 2023 р.
5. Участь у Міжнародній конференції креативних індустрій «Харків. Культура. Залізобетон: виклики, можливості, перспектива» 27-28 червня 2023, м. Харків (на базі м. Вільнюс).
6. Участь у Міжнародній науково-практичній конференції «Національний репертуар у музичних театрах світу. Досвід підтримки, популяризації та промоції» 26-28 лютого, 2024 р.
7. Участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Наукові і творчі діалоги співпраці у культурно-мистецькому просторі України», м.Київ, 28-29 травня 2024 р.
8. І Буковинська музична науково-практична конференція «Сучасні проблеми координації та комунікації музичної культури Буковини через призму аналізу діяльності «Товариства сприяння музичному мистецтву на Буковині»: до 160-річчя заснування Товариства та 135-річчя від дня народження В. Барвінського, м. Чернівці, 4-7 вересня 2023 року (в якості куратора та доповідача).

Постановка опери на захист відбулася 1 жовтня 2022 року о 17.00 в залі Чернівецької обласної філармонії ім. Д. Гнатюка, м. Чернівці.